

“DÔNG” HAY “GIÔNG” ?

Nhà văn Nguyễn Hiến-Lê là nhà văn mà tôi thích đọc vì văn ông giản dị, dễ hiểu và những tác phẩm của ông nằm trong những phạm vi văn chương mà tôi cũng thích tìm hiểu. Tôi đã đọc nhiều tác phẩm của ông mà có một tác phẩm tôi cho là đã giúp ích tôi rất nhiều trong việc tập viết văn tiếng Việt là *Mười Câu chuyện văn chương* (1986). Trong tập sách này tôi vẫn nhớ bài viết *Nửa thế kỉ chánh tả Việt ngữ* (1968) của ông.

Chỉ vừa đọc qua tựa bài này tôi đã tự hỏi sao ông viết về chánh tả Việt ngữ mà ông lại viết *thế kỉ* với chữ i (ngắn) chứ không phải *thế kỷ* với y (dài)? Tôi đọc hết bài viết của ông thì tôi mới hiểu là vì mình không để ý đến chánh tả tiếng Việt, không xem chánh tả là quan trọng và cũng không bao giờ dùng tự điển để tra cho nên cứ thấy chữ nào mà mình “không quen mắt” thì mình bảo là chữ ấy “sai chánh tả”.

Từ lúc ấy thì tôi bắt đầu dùng tự điển, nhất là hai quyển *Việt-Nam Tự-điển* của Hội Khai-trí Tiên-đức (1931) và *Hán-Việt Từ-điển* của Đào Duy Anh. Ông Nguyễn Hiến Lê cũng nhắc đến bộ *Đại-Nam Quốc-âm Tự-vị* của Huỳnh-Tĩnh Paulus Của (1895) mà ông bảo là lúc ấy đã tuyệt bản. Thật may mắn cho những người đi sau như chúng tôi nay có được ấn bản *Đại-Nam Quốc-âm Tự-vị*.

Tuy nhiên tôi cũng hiểu là mỗi chữ, cũng như người, có một cuộc đời riêng, ý nghĩa của chữ cũng bị biến đổi theo thời gian và có khi cả cách viết cũng biến đổi theo thời gian, theo ý muốn và thói quen của những người sử dụng. Do đó tôi đã mua thêm tự điển của các tác giả hay nhóm tác giả sau này, gần với thời đại của chúng ta hơn để tra cứu khi cần:

- *Việt-Nam Tự-Điển* của Lê Văn Đức và một nhóm văn hữu soạn, 1970
- *Giúp đọc Nôm và Hán Việt* của L.m. Trần Văn Kiệm, 1997
- *Từ điển Từ và Ngữ* của Nguyễn Lân, 1998

Cũng trong bài *Nửa thế kỉ chánh tả Việt ngữ* của Nguyễn Hiến Lê, tôi đã đọc được đoạn văn sau đây: “Khi nhìn cả trăm lần chữ *Giông tố* in rất lớn trên bìa một cuốn truyện, cả ngàn lần chữ *xử dụng*, *sơ xuất* trên mặt các tờ báo; khi đã cả chục năm quen viết *sợi giây*, *giận giữ*, *vủ khí*, *đề khán*... thì tới khi biết viết vậy là sai, người ta cũng cứ quen tay (mà quen tay một phần cũng do quen mắt) hạ bút viết như vậy mà không ngờ rằng sai.”

Nhờ ông nhắc tới chữ *Giông tố*, tôi mới để ý đến chữ này vì đây là tựa một tác phẩm nổi tiếng của Vũ Trọng Phụng. Tôi bèn tra tự điển để tìm xem chánh tả của chữ *Giông tố* đã được viết như thế nào.

- *Đại-Nam Quốc-âm Tự-vị*, chữ *dông*:
 - Đông: thả phóng, không chừng đổi; gió lớn trong lúc chuyển mưa.
 - Đông tố: gió lớn lắm mà có mưa.
 - Mưa đông: mưa đầu mùa, thường phát gió lớn.
 - Trời nổi đông: trời chuyển mưa nổi gió lớn.
 - Ngọn đông: luồng gió lớn trong lúc chuyển mưa.

- *Đại-Nam Quốc-âm Tự-vị*, chữ *giông*:
 - *Giông*: (coi chữ *nhông*). Loài giống các kè mà lớn con, hay ở theo động cát, người ta hay ăn.
 - Cà giông
 - Kì giông
 - *Dập giông*: lấp miệng hang con giông, có ý moi chỗ gần mà bắt cho được, cũng là bắt giông.

- *Việt-Nam Tự-Điển – Khai-trí Tiến-đức*, chữ *dông*:
 - *Cơn mưa gió to*: Trời nổi cơn dông.
 - *Dông tố*: Mưa to gió lớn. *Lỡ khi dông tố phủ phàng (K)*.

- *Việt-Nam Tự-Điển – Khai-trí Tiến-đức*, chữ *giông*:
 - Nói gập cái gì mà thành ra điềm không may về sau: Đầu năm ra ngô gập gái, hay giông cả năm.

- *Việt-Nam Tự-Điển – Lê Văn Đức*, chữ *dông*:
 - *Gió to, gió thổi mạnh*: Cơn dông, trận dông, nổi dông.
Có dông hung mới biết từng bá cứng. (ca dao)
 - *Chạy, đi mất, đi chỗ này chỗ kia*: *Dông lẹ, mới đây, dông đâu rồi?*
 - *Dông-dài*: vòng vo, không chỗ nhắm nhứt định: đi dông-dài, nói dông-dài.

- *Việt-Nam Tự-Điển – Lê Văn Đức*, chữ *giông*:
 - *Mắc phong-long, gập điềm xấu, có thể xui lâu*: Bị giông cả năm.

- *Giúp đọc Nôm và Hán Việt*, chữ *dông* (hv dung phong):
 - *Gió to*; tí dụ: cơn dông; dông tố
 - Còn âm là *Giông*

- Cũng trong quyển *Giúp đọc Nôm và Hán Việt*, khi xem chữ *Giông* (hv dong), thì thấy giải thích là *Mưa to gió mạnh*, và cho tí dụ là *Trời nổi cơn giông*.

- *Từ điển từ và ngữ Việt-Nam - Nguyễn Lân*, giải thích hai chữ *dông* và *giông* giống như các tự điển của *Khai-trí Tiến-đức* và *Lê Văn Đức*.

Một sự tình cờ nữa là tôi có từng đọc một nhà văn khác cũng đã nói là chữ *Giông tố* trên bìa sách viết sai vì người thợ sắp chữ không rành chánh tả nên sắp như thế, sách đã lờ in nên không thể bỏ tất cả số sách ấy đi mà in lại. Chỉ đáng tiếc là khi đọc đoạn này tôi không ghi lại

nên bây giờ không biết làm sao tìm để có chứng cứ về chữ *Giông tố* bị in sai trên bìa sách của nhà văn Vũ Trọng Phụng.

Nếu theo thứ tự thời gian của các sách tự điển đã xuất bản thì từ khi chữ quốc-ngữ ra đời cho đến cuối thế kỷ thứ 20, các nhà soạn tự điển đã đồng ý là chữ *dông tố* vẫn là chữ viết đúng chánh tả với nghĩa là *mưa to gió lớn*.

Ngô Thị Quý Linh
Tháng Tư năm 2016